

Мал ажылында байдал кандыгы?

(СЭКП-ниң Барыш-Хемчик райкомунун пленуму)

СЭКП-ниң Барыш-Хемчик райкомунун үшкү пленуму районда мал ажылынын жогундагы байдалды ханым-биле чугаалайын көргөн. Үш пленумунун хун айтырым СЭКП ТН-нын март пленумунун болган партия обкомунун VI пленумунун шийитирлерин амдыралга чедикширинин бот-тандырынын практиктик сорулга-лары-биле холбааган.

СЭКП райкомунун бирги секретары эш Т. Ста-ол иштелк кылган, районунуң көдөз ажыл-агыйнын ажылыны чыгарып турган. Малдын баш санын өстүрүп, оң продукттуу бөдүрүн — ээтин 102, сүтү 116, дүктү 113 ху; ону күрүнеге садарын — ээтин 120, сүтү 138, дүктү 117 ху күрүсеткен. Күрүнеге күз салдырып бөдүн чыл планын «Большевик» колхоз ам күрүсеп алган. Районунуң ажыл-агыйлар аразында социалист чарыктын бирги черин «Барлык» колхоз ам күрүсеп алган. Районунуң мал ажылынын шийитирлерин кызыл тугу-биле шаңнаткан. Ол-да совхоз-тун Бижиктиг-Хада комсомолчу-аны-яктарын сүт-бараан фермазы ферма-лар аразында чарыктын мурунку ору-нунда чоруп турар. Ол ферма нити-ин-биле бир инеке онааштыр 850 кг сүтү саап алган.

Республикага суралгы муракчы-лар райондан хой-хөй-биле илереп үнүп турар. Саанчылар Сара Саа, Александр Херте, Хажит Кужет олар боттарына онашкан инек б-үрүдүн 1098—1123 кг сүтү са-гарынар. «Барлык» совхозтун Аксы-Барыш салырында Монгуш Агым-накка уурткан хойжу бригада чус холбан-на чус хураганын камгалат алган, хойжу бригадалар аразында социалист чарыктын тийекчилик болган.

Районда нити-ин-биле дөртүн үш хойжу чус хойга онааштыр 90—115 хураганын, он үш хойжу бир хойга онааштыр 2—3,2 кг дүктү, он бир

саанчы бир инектен-не 800—1123 кг сүтү алган. Тыва АССР-ниң алдар-лыг малчыны Монгуш Сайын («Шек-пэр») чус холдан-на 115 хураганын алган. «Барлык» совхозтун хойжу-лары Ооржак Удун, Донгак Кому, Са-рыгалар Шамбуа чус холдан-на 108 хураганын алган. Шак индиг өске-ла хой-хөй муракчыларын пленум демдегелди.

Иштелкчи болган санал бергенер мал ажылынын жогундагы байдал, партияны ууртуктада четпестер ба-рын шыгыш шүгүмчүлөөн. Малдын баш санын өстүрүп, оң продукттуу рай-он эртен чылын чүзүн айы-биле күрүсеп. Илангыла шөр малдын саны 1963 чылда турганыннан кы-зырылган. «Шекпэр» совхозтун мы-йыттыг бода малынын саны 4,5 ху куудулан. Төрүт малдын хамаарыл-га-деңизин кончут чыны. Илангыла бүтү инектин иштинде төрүт инек-терин хамаарылга-деңизин «Большев-ик» колхозта 22,2 ху, «Шекпэр» совхозта 30,2, «Барлык» совхозта 33,7 ху болуп турар. Күрүнеге са-дыл турар инектин ортукма деңизин эртен чылын 226 кг болган. Б чы-лын база-ла он дээрдене. Дүк кыр-гыдазы улуг четпестерин болган.

Мал ажылын механизастар хемчеглер шулуудабын турар. «Бар-лык» совхоз тургустундан бээр ур болган. Илангыла-ла ук ажыл-агый-нын төп болган. Чугаалашкан айты-рынын талазы-биле тусай шийитир-нин хүлөп алган.

1970 чылга чедир мыйыттыг бода малды 35 ху, төрүт инек санын 60 ху, хойжу 50 ху, өшкүкү 40 ху, чыгышын 64 ху болган хавааны 2 каттан хой өстүрерин пленум ший-тирлээ. Беш чыл планын мааыла күрүсептир аргалар бар деп б-үр-редди пленум илереткен.

Пленум районунуң XX партия кон-ференциянын эртерин шийитир-лөө болган партия аге организаци-ларыннан анаа кээр төлөзөринин са-нын доктааткан.

Мурнакчы кижилер

АДАЗЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

КЫРГЫС СОЛАНОВИЧ ДАГ-БА он ады чык иштинде нити-нин малын кадарып, малдын баш санын өстүрүп, оң продукттуу бөдүрүн дөз шүдүгү ачылал деп келген. Нитинин малын кадарып келген үзүндө малдын мун-мун баш чаш төлүн өстүрүп, колдо-зун, совхозтуга хой малы бер-ген. Ол ам Улуг-Хем районун «Найрал» совхозунун Кара-Тал стурунда чурттан, күрүне пенсия-зын ал олтур.

Кыргыз Соланович бөдүнүн хойжу арга-дуржулазын олгу Кара-олда ламчыды берген. Александр Кара-ол — совхозтун база бир ачы кадарчыны. Он ко-данында төрүт 332 баш хой ху-раганаан. Төрүт чус баш хойга

онааштыр 96 хураганын камга-лап алган. Кара-ол чаксы кыр-гылаада ботай эвес көргүзүлгү болган. Бир хойдан-на 60 чылын 2,5 кг дүк алыры ол хүлээген. Оң ол хүлээген күрүсептир чугаажы.

Адазынын изи-биле басыпкан анык хойжуга — совхозтун ба-за бир дээр кадарчыны Алек-сандр Дагбаевич Кара-олга улуг чедикширинин күзө каары өөрүчүт.

Т. ОЧУР-ОЛ.

ЧЭЗРБИ ЧЕДИ ЧЫЛ

«КОН-ТЕЙ» СОВХОЗТУН хоочун малчыны Маады Кавай-оол ам талгыт-ла 27 чыл иштинде нити-нин малын кадарып, хой-хөй малды күрүнеге өстүрүп берген. Чербиге колхоз туруптары билек,

Бистин совхозтун малчынары-нын кыштагында оран-сава сеп-тээр дугайында чугаа бери чоруйан турар-дыр. Бистин салбыры чижек-ке алыл. Мал кажааларын, чурттал-га бажыкчыларын септээр дугайында чугаа кылган, ону салбыр аргелекчи-ин Лопсага эртен чызын-на берип катган. Оң харызы-даа, кууселде-ди-даа чок — деп, «Шекпэр» совхоз-тун Биче-Тей салбырын хойжу бригада бригадир О. Шагыр шү-гүмчүлөөн. Шынал-ла «Большевик» колхозтан өске ажыл-агыйлар септе-ле талазы-биле чангыс-даа кыштага-дегбэн.

Көдө ажыл-агый б-үдүрүлгөинин харыскалыг участоктарына ком-мунистерниң күжүн таарыштыр тур-гузары чедип алдынкан. Илангыла мал ажылында коммунистер кончут эвеш. «Шекпэр» совхозта 36 саан-чыларда чүгө 4, 56 кадарчыларда 5-ле коммунист бар. «Барлык» сов-хозтун 29 саанчыларынын аразында 3-ле коммунист бар.

Мал ажылында четпестерин чайла-дыр, малчынар ортузунга кижиз-дигеил болган организаттыг ажил-дары кушталдырып, малчынын амдырал-хандырылганын өкжиде-рин, малдын уксаажылдыгын, ажаалда болган азыралын өкжиде-рин, мал ажылынын механизацияны чорударын пленумун киржикчилери дүтүрүп алган. Чугаалашкан айты-рынын талазы-биле тусай шийитир-нин хүлөп алган.

1970 чылга чедир мыйыттыг бода малды 35 ху, төрүт инек санын 60 ху, хойжу 50 ху, өшкүкү 40 ху, чыгышын 64 ху болган хавааны 2 каттан хой өстүрерин пленум ший-тирлээ. Беш чыл планын мааыла күрүсептир аргалар бар деп б-үр-редди пленум илереткен.

Пленум районунуң XX партия кон-ференциянын эртерин шийитир-лөө болган партия аге организаци-ларыннан анаа кээр төлөзөринин са-нын доктааткан.

Н. БЕГЗИ.
С. КОМБУЙ-ОЛ.

ол мал малдап эгелен. Хойну-даа, өшкүкү-даа кадарып, чыл-чылда малдын чаш төлүн менди камга-лап ал, оң продукттуу чоруп көвүдөйп келген. Кадарчы болуп келген чылдарынын иштинде шаңнал-макталга кирип чорган.

Кавай-оол 1962 чылдан бээр «КОН-ТЕЙ» совхозтун база мал кадарчынына кирген, ол чылын садып эгеленген 220 баш молдур-ганын хүлөп алган. Уксаалыг ол молдургаларын саар инектер кыл-дыр өстүрүп, совхозка сүт саа-лазын көвүдөйп, күрүнеге сүт садар планын күрүсептир дур-жулгалыг малдын бөдүнүн улуг-хуузу кинрген болган кирип турар.

Совхозтун саар инектеринин ийги бөдүн эш Кавай-оолдун өстүрүп азыраан симменталь ук-саалыг инектери болуп турар.

Д. АРАКЧАА.

ПАРТИЯ ДААСКАНДА...

Июль — шөлөз, дыштанылганын тулук үзө. Политиктиг чырыдым-нын системазында өөрдөгө чылы шагда-ла доозулган. Хой-хөй про-пагандистер боттарынын школаарынын, бөлүмгөиниң киржикчи-леринге дыштанылганын чарлаанар.

...Николай Степанович Касаткин ээлчегеи политинформацияга белеткен, журнал номчу олурда ужуражы берген бис.

Чай чай-ла ийнаа, улустун политикага сонуургалы каян-даа суурааас, бистин ажылымыста чыгар кайда боор. Масса чонун ор-тузунга, кижилер аразында чораш, пропагандист кижик кажан-даа пропагандист болуп — деп, эш Касаткин чугаалай-дыр.

Харылаа эргелелиниң бир-ле салбырынга ол алаан каш чылдар мурунда келген. Совет Армияның хүрээлелин албан эртерип, пар-тия школазынга база өөргөн, Агитатор-пропагандист дуржулазын черде бар кижик: шериге тура-ла политикчел эртерип турган. Со-лунар, журналдар номчурунга изиг чүткүл, иштик болган дыш-кы амдыралдык болушуктарынын сонуургал көөрү, билеп алган чаа чүдүлдер кижилерге илердиксээр оң бажы-кайың болган ма-галыр демектери алганар.

1958 чылдан эгелен Николай Степанович партия организациынын даасканын эсугар, политбөлүмүн ууртукчуу алганар. Оон бээр-ле ол коллективке уур-дузук кижилерин бирээз болган. Чыл кел-ген туудун чаа-чаа чүдүлдерин шийгээлди ап турган. Соалгу өө-рдөгө чылды база-ла үр-түдөйп келген. 1964 чылда СССР-ниң Ха-рылааа министрствозу салбырын ажылын «кончут эки» деп үн-дөөн. 1965 чылдын планын онаалганын эки күрүсептир турар. Ко-мунист күш-ажылдын коллективин деп ат дээр демисе чоруп турар. 72 ажаалдакчыларын 22-ин коммунист күш-ажылдын шалыкчылары болганар. Беш бригадалар 4-тү коммунист күш-ажылдын деп ат-ты чаалап алган. Коммунист С. Н. Жериков, Ф. С. Михеев база партия кезигитүр эвеш Т. Л. Теплова бүтү талазы-биле өскөлөргө уа-герингелер.

Бөдүнүн инак ажылынга улуг чедикширинин чедип алырынга кызымак күш-ажыл негетингени чугаажы. Ол ам негелелин вторич санында-ла дынакчыларын чып турар. Иштик болган дышкы болушуктар дугайында тодаргай информацияны чорудуп турары ол. Ол ужуражышкылар чалгааранчгы эвеш-биле дынакчыларын сонуургалы чедип алган.

Эш Касаткинниң пропагандист ажыл-чорудулганында онза чүсө

МОСКВА. СССР-ниң Эртернер академиязынын химия физика-лык институтунун химия генети-казынын лабораториязы. Профес-сор, биолог эртернерниң док-тору И. А. Рапопортниң удурту-лазы-биле ажилдап турар оң коллектив, амгы үедө суралгы химиктиг мутагенерниң аажок лөй нуруузу илердик ажаа-рын чедип алган.

Чандык химиктиг каттыжым-шым (мутагенер дээрлер) изы-бүрү организмиң бот-шын-ар.

чүд? Оон дуржулазын чүп билди ап болуру? Хамыктын му-рунда ол бөдүнгө негелдегил кижик, мычанган кичээлдерге мык белет-кен чачыккан. Пропагандист билгир куралыры база болган. Оон доктаама дуузалдыкчылар «Тувинская правда», «Красная звезда» со-лунар болган «Агитатор» журнал, ол ышак партия төөгүнү ө-өрдөгө номнарын база ачылган турар. Пропагандист хуула би-блиотекасында В. И. Ленинниң чогаалдары, сөзүрлөр, чечен чогаал номнары хөй.

Дарындагы кичээлдерге мык белеткенерде, солунар, жур-налдар материалдарын хөйү номчуур алар. Демдегел бажыкчелер-ин кылып ап турар мен, хөй өзүм фактылар, чижиктер тип алыры чуугаа. Пайны таарыштыр болуп, хөй-ле номчуутурун алар чүс болгай, ол ышак тус черин амдыралынга хамаарыштыр чижиктер-ин тип алыры чуугаа боор-дур — дээр дуржулгалыг пропагандист арганын тайылбырлап чугаалай.

Кичээлди баштайгы шагында эртен кичээ материалыга ха-маарыштыр дегергеи бөдөсүн чорудуп турар. Дынакчылар сөс ап, харылаалар. Экинчи харызын боттары эрелер. Адак сөзү-де айтырлар ам-даа четпес чырыттыган болза, пропагандист ха-рыларын сайгарышкан, түнөс кылар. Чамдыкта маргалаалар кытыгып келер, шак мычан ул айтырмынч мал шымынга ке-рилдер. Даразында шакарда өөрерин теманынч планын дынакчы-ларга таныштырар, номчуур литератураны база айтып бээр. Те-маны тайылбырлап тура, бүтү айтырларынын дугайында чугаалайын, чүгө кол айтырларга доктап турар. Кичээлдерге белеткенип тура, эш Касаткин компет бижисейн, дегергеи план тургузуп ап чак-чыкан. Ычанган бөдөсүн билдирер, тодаргай кылдыр чорудар кижик.

Бир эвеш дынакчылар кандыг-бир чүсө чардыга берсе, ол ки-жини тургускаш, дынаан чүдүнүн дугайында чугаалайды турар мен. Ычан оларын кичээлгеи хаара тутунар — деп, пропагандист Ка-саткин чугаалап олурду.

Муракчы пропагандисттерин арга-дуржулазын ол шийгээди ап турар, пропагандисттерин чангыс-даа семинарынга келбей бар-бас. Бөдүнүн пропагандистин дугайында дынакчылар сеткил ха-мышкын-биле чугаалап туралар. Эш Касаткин партия даалгасын чүткүлдүг кижилерин бирээз.

А. АНДРЕЕВ.

КИЛОГРАММ НЕМЕЛДЕ

Малдын бөдүр продукттуу болуру чүгө уксааны ажикигинден эвеш, оон-биле кады ээнин эки ажаалдазын-нан база хамаарырын ажилдын практиказы багыткан турар. Ону бо-дунун мал ажылынга чылдарын үе-линде б-үрүрөөн мен.

Эртен чылдын сентябрыдан эгел-дөө, анык малдар ажаап өстүрер чугула ажил участогунда кирдим. Кол сорулга болза, хүлөп алганым симменталь уксаалыг 150 хунааны менди болган бөдүр деңиз негелдегил малдары турган.

Колхоз баштар чериниң быжы-лап берген 400 тонна силосту, 200 тонна саванын болган 80 тонна си-генни чемгерилеге шы ачылган, ажаалдаже кичээлгенин ажикиге-нинден ол анык малдар чүгө менди чыл ашкан эвеш, харын шүптү орту-мактан өрү куштуг болган.

Баштайгы төрөөн 65 хунаанын төп сүт-бараан фермазынга, а бөозу угааткан 95 башты тускай кадарчыга май айда менди чагай хүлээди бер-дим. Күжү семис малдын продукттуу бөдүр болуп. Төрөөнниң баштайгы

чылында безин оларын бирээз-ле хунде 8—10 литр сүтү берип турар. Ам мээр кадамында 90 баш симмен-тал болдурга бар, оларын Артын-Узунниң серин, өлтүт, сугулт чай-лагарында секиртип турар мен. Чы-лын баштайгы чартында оларын бирээз хонукта 750—850 грамм, а ам ийги чартында оон-даа хөй дең-зин немер болган. Баштайгы түнө-дө хамаарыштыр колхоз баштар чери менээ 130 рубльдин негелде төлө-рин тывыскаан. Ол чорук моон со-гаар оон-да бөдүр көргүзүлгү болу-рунга кижини күш-ажылче улам со-рук кирип турар.

Таңды районда «Совет Россия» колхозтун малчынары республика Наадымнын киржикчилерин кый-гырын танышкан, ааа улам сору-к кирген ажилдап турар. Бөдүнүн ка-дамында бөдүрлөргө баш бур-зунге онааштыр хонукта-ла кило-грамм хире деңиз негелдегил бөдүрүн чедип айыр мен.

Н. КАНЧЫР-ОЛ.
Наадымнын киржикчизи.

ларын болган дөмдөктөрүн салгалып келер өскөдөктөрүн чорудурун билдирер болгай. Салаалып келер структураларга химиктиг мутагенерин салдарын генетика эртериниң калбак өдү-ри — химиктиг генетика өөренип, шийиктеп турар.

Антибиотика болган өтөтин улетүрүрүне химиктиг мутагенез-тиң аргазын калбаа-биле чүгө-дүзүкүп көргөн.

ЧУРУКТА: эртем ажилдакчыны Татьяна САННИКОВА (оң та-ламында) биле лаборант Валенти-на КОВАЛЕВА: кызыл-тапка хи-миктиг мутагенерин салдарын баштайгы малаа тыптып келген доминанттык мутацияларын ана-лизтеп туралар.

Фот. О. КАЗЫМНИН.
СЭТА-нын фотохрониказы.

УГААН БОДАЛДЫН ЧЫРЫТКЫЗЫ

Фридрих Энгельстин тураскаалы-га холбаштырган чүдүнү элпират кылдыр В. И. Ленин И. А. Добролю-бовтун дугайында Н. А. Некрасовтун шулууде: «Угаан бодаалыг кайы хире чырыткын өшкөн ол, кайы хире чагай чүрөк сооптаанын олз-де суралгы олурдугарын алган.

Ф. Энгельстин алы эне-не угулар-нын болган алдарыларын демде-гелдинде мөнгөн-биле кирген. К. Маркстын эи чок болган шычыи эки 1820 чылдын ноябрь 28-те Рейнге прес-тавын фабриказынн ээинин эг-бүлөзиниң төртүтүгөн, а 1895 чылдын август 5-те Лондонга өчкөн. Оң маа-бөдүн хуузада чыгыш эсугар кремациялаа, а хүл-дүн дайыгы кирип каан. Энгельст-ин сарыг асет чокка сөгөн эгел-дөө, эи улуг бөдөсүнни болган ме-дичесиниң каш-ла айлар дургузунда өлүмгө чедирген. Халаптыг үеиниң бир чыл мурунда харын-лаа ол чылдын чаманынга чедир бөзүн Эн-гельс бөдүнү эгертмисин анери-ка-биле, оптимизм-биле бүтүгөйи кайгалып турган, хөй чогаалчыкы планнарыг, бөдүнү хөй дуржула-лыг холу дегергеи ажылын шийгээшкенин сугаалаа бижы-биле тулуп турган. Мөргөн угаангыр чаны-биле бөдүнүн өнү-күрүгө оң бижик турганы болза: Мен ам 74-тү мен. Бо дээрге 47 эвеш болбайн аан, бир эвеш мынд угуган болза эки-де-бир ийги, мы-чалла-да 74-түгө-лаа мен хойт кылдып шылаар болган кылды-лаа ужурут мен...

Хууза төрө-биле кызылалат-тыганга ада-незинин олгулус комер-сантизм болгон кохайын херөөн-ге бүрүн бөдөйинин дээр хүлээлгенин турган. Энгельс чүткүлдү өөрө-нип турган. Диплом чок-даа турган болза, ол чээрби харымын-ла билг талазы-биле өскөлөри кайтаган. Херек кырында гимназиянын долу эвеш күрүтүп ол дооскан тура-даа, ону мычан-на доктор деп хүндөйп адаар турган. Энгельс 19 харымын-ла

(Фридрих Энгельстин мөчээнинден бээр 70 чыл болганынга)

ныжары анаа алдар-хүндүкөл бо-дур-дур деп бодаага эгеленген. Оон бээр-ле ол ийи генейлерин аразын-да улуг кайрал, — Ленинниң айт-каны-биле аларга, найрал болган шычыи чорук дугайында бүтү-ле бу-рунгу дегендер болган тожулар бөзүн анаа дөмөлдөөгө мылаар бээр найрал эгелен. Харын Энгельс-тин ол ажылынын салдары-биле Маркс бөдү экономикаын шийгее-лерин шынап болган үр чорудар деп шийитирин бодап алган.

Маркс «Капиталдын» 20 чыл иш-тинде кылдып келген II болган III томнарын бижимелдерин артырып кааны билдиргил болгай. Ол хол-биле бижимелдер «кандыг-бир чүсө-н» кылдыр Маркс бөдүнүн эи чок эженден болган соратингелер — Энгельстен дилээн. Маркстын кол чогаалын теоретиктиг ийи том кыл-дыр паралап үндүрер эи-не нарын сорулга болган. Ону шийтирлээрин чүгө Энгельс бөдүнүн улуг салым-чаанынын, политэкономияны дег-гем-биле билеринин, Маркстын ме-тодун кымдан-даа артык билеринин ачымдыга кылдып шылаар турган.

Ф. Энгельстин чүгө эртемден шы-каш эвеш, харын кижизиг чорудуун чагай шийикти Маркстын эртем салгалын хуулаал көргөндөн ба-за тоа илерээ. Экинчи тураскаа-лын хүндүлөш, эртемге бараан бо-дур дээр, Энгельс бөдүнүн эртем болган литература талазы-биле план-нарын хөй чылдары соңгараткан, «Капиталды» кылдып эгелээш, 1885 чылда II-ги, 1894 чылда III-ху то-манын үндүргөн. Энгельс «Капита-лы» чүгө бөзүн томнарын резак-торлаан эвеш, барык шийгээшкөн хол-биле бижилгелерин хөй каттап номчуп, чүтүлгө абаатарын немер-бичин, бижик кезектерден бөдүн бо-дуктерин, эгелерин тургузуп турган. «Капиталдын» II, III томнары, шы-

нында ийи кижиниң — Маркс биле Энгельстин ахыл деп, В. И. Ленин бижэн.

Энгельс бөдүн «ийги скрипкада» ойнал турар мен деп чугаалаар чо-раан. Пролетариаттын революстун теориязын болган баштайгы проле-таржы партияларын тургузарыга кол ачы-харыла Маркса хамааржы-ны чугаажы, ыналза-даа Маркс биле Энгельстин сөзүндө оларын өө-реникчилерин болган талаалык-чыларын салгалта алганы бүтү чүгө-дери Энгельс чокка бөдүмүс турган деп чугаалаар болза база шымын болуп. Мычанган Энгельстин алы Маркстын өлүм чок ай-биле дурум эсугар кожа турар эргелиг.

Ф. Энгельстин чогаалдары шүптү-ү — угулганы, бичелери-даа, пу-блицистикалар болган шүт эртем ажилдары-даа («Өбүлгө», хуу өнүкүп болган күрүнеини тындал-гыны», «Германия тараачылар да-йыны», «Англияда ажилчын ангы-нын байдалы» болган өскөлдөр-лаа) тайылбырлаалык боттуу, ханым-зылде, чүдүлдерин болган түнөлдө-риниң бүтү талазын үнөзөлөдүйн биле онааланып турар. Оларын би-життингени дээр, ханымкылым сонуургал-биле номчуутунар шак мы-нд литературлук мергелдегил бөдүр дегелелин бижиттинген. Нарын те-малар дугайын дегергеи болган бөдүн кылдыр чеченчирин, а хаа эвеш хомунданыч чүдүлдерин авторун бөдүнүн ханымкышкыны-биле ак-сеткидиг номчуку чаа кытыга бээр кылдыр мычар чугаалаар арга Энгельске байлаа турган.

Энгельстин «Анти-Дюринг» деп шыларангай ажилы шийгээш марк-систи болза-биле сийиктиген. Ол ажил эртемде партияны эсугар бижик уагер-чөжө. Ыччалжык Эн-гельстин эи улуг ачы-хавааызо бо-дунун номуга социализмниң уто-пиядан эртемче эволюциянын бү-рүн хөгжүдөшн көргүсөнгениде,

марксисти теориянын тулук кезекте-риниң утка-шынарын байлаа ба-за оон-биле кады алаан хөй ча-чүдүлери (материалисттик диалекти-калык, политиктиг экономияны дег-геминиң база үеиниң философтуг ка-тегорияларын харылааган, дегер-геиниң материалдынын дугайында билгир дээр өскө-даа чид болган билдиргил хөй-биле көргүсөнгени. Оон-биле ол марксисти эртемге, илангыла философияга хуузада улуг салымкыны кириген. В. И. Ленинниң «Анти-Дюринг» кайгамчык ханы уткалыг болган өөрдигил ном деп адааны черле үндөйингил-дир. Ол ном марксизм талазы-биле кол тил-дегелерин эсугар өшкөлдөйгөдүйн.

Маркс ышак, Энгельс бөдүн ка-жан-да кабинет эртемдери кылдыр саван чорбаан. Ол теоретиктиг ажил-ды пролетариаттын революстун де-мисегинде дөрт болган илдекейиг салымкыны кириген. В. И. Ленинниң «Капиталдын» баштап турган, олар ийи-ден «Коммунист партиянын Минифеизин» — I Интернационалды болган ажилчы ангынын революстун массалыг пар-тияларын эге үрөй болган дегер-геиниң ол организациынын про-граммны документинин авторлар.

1848 чылдын революциянын шыгыны хүнеринде Энгельс холтуга чепсепти туткан, баррикадаларга чоруп турган. Маркс биле кады I Интернационалды тургузуп, быжылаан, он Чингиз Чувдөйиниң секретари-корреспондент хүлээлгенин күрүсеп турган. А Маркс мөчөө сөзүндө Европанын болган Американын соци-ализмниң национал отряддарын со-циалисттик революциянын кымыл ту-гуну алаанга каттыжарыч болган чангыс өтпн быжылаарычте мога-чөк кыгыртып чорган.

Энгельс Россияга болган өрүс улуска оңа ийгелди салып турган. Парижиниң бүтү Европын шыа ал-

рып, дуза дилеп турганнар. Россия

Чед чы курастынген!

Чоокта бис коммунист күш-ажылдык коллектив — Кызылдын бус-турбиналыг төп электри станциясына чордувус. Ол коллективтин ажилчылары, инженер-техниктиг ажилдакчылары чед чылды дургузунда электри энергиясын ажилдап кылар онаалгазын республикада бир дугаарында, 1965 чылдың баштайгы чартында күү-

седип дооскан болгай. Күш-ажылчы бо улуг тинделгени чедип алырынга станциянын тус-тус кол салбырларынын ажил-ишчилеринин улуг-хуузу чүл дээр дугайында чамдык экономистер, салбырлар мастерлери бистин солунга чүүлдер биженг. Ол чүүлдерни «Шыннын» бөгүнү номеринде парлаанывыс бо-дур:

ТЕМПИНИ КОШКАТПАЙН

Коммунист күш-ажылдык коллектив — Кызылдын электри станциясы электрэнергиясын ажилдап кылар талазы-биле чед чылдын планын бо чылдын июль 13-те күүседипкенин дугайында допчу медээ «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарга шаг-ла үнгүзгөн болгай. Амгы үеде станциянын коллективни 1966 чылдың үлүүнде ажилдап турар.

Станциянын коллективни чед чылдын сөөгү чылы—1965 чылдың бирги чартынын калдыг түнөөдиг доосканы? Ол дугайы станциянын техника-экономика кыргузулганын көрө бээр-ле тодарай бол. Эрткен чартык чылда электрэнергиясын ажилдап кыларыннын планын 106,7, а нияти продукция бүдүрүни 101,9 хуу күүсеткен. Бодунун херектелгени электрэнергиянын, оттулар чүдүлү чарыгдарынын талазы-биле база багыт эвес көргүзүлгөндүгү болган. Күш-ажылдын бүдүрүлгүсүн бектиреринин планын 103,6 хуу күүсүлгөн, электрэнергиянын бот-үнезин чигедирине база чүгүр түнөөдиг болган. Бүдүрүлгөлөргө саткан бир киловатт-шак энергиянын бот-үнезин планга ууру 5,5 хуу чигизген, азы 0,17 көпөк болган.

Эрткен чартык чылда бүтүл-е жүрүшкенин херектелгенин электрэнергия-биле үзүктөл чокка хандарынын угулдурун, ол сорулганы станциянын коллективни эки күүсеткен. Илдың-даа болза, ам үеде котёлдарын болгаш турбогенераторларын капитал септелгенин кылып турары биле электрэнергия арай чедиппей турар. Августун баштайгы он хонунда электри күжүн хергелээр негедир бурун хандыктар.

Инженер-экономика кыргузулганын хуусаа бетинде ажил күүсүлгөн, профсоюз, комсомол организациялары улуг күженишкенин кылганар. Нартия организациязынын секретары эш. Григорьев станцияда ажилдагынын тур курлавырларын тып, ажилда чедер, четпестерин илередиринче коммунистерниң күжүн мобилизастап

Электрэнергиянын ажилдап кыларын бот-үнезин чигеткенинден станция 29,9 муң рубль камналга алган. Ол ышкаш электрэнергиянын өске талага садарыннын планын ажил күүсеткенин 17,3 муң рубльди камналгазын алган.

Электри станцияны бүдүрүлгө планын ай, квартал санында ажил күүседип, орулгалыг ажилдап турарына күш-ажылчы улуг кирилгени коммунист күш-ажылдык мурнакчылары, котёл салбырынын машинистер эштер В. Денисов, Н. Баранов, А. Горбунов, турбиналар машинистер эштер Е. Романов, С. Спрыгин, Н. Чернышев, слесарь И. Лепехин олар кылып турарлар.

М. ПЕТУХОВ, станциянын улуг экономизи.

Петр Петрович Дюков бус-турбиналыг электри станциясында эң-не хоочун кадржаан ажилдап. Ол станцияны түдүп-эге-лериңден бээр ажилдап келген. Бызачылап, дизелестеп, крановщиктеп ажилдап келген. Станциянын бирги ээлгээ ажилдап келгенде, котёл цегинче хөмүр даш дамчыдып бээр, күштүг кранка ажилдап деп ол дилзэн. Эш Дюков идепкейлиг хөй-ништин. Станцияда жерком келгизүү. Ол ажилчы чоннар депутаттарынын хоорай Советиниң депутаты.

ЧУРУКТА: П. П. Дюков күштүг кранны башкарып олур.

КИИРГЕН ҮЛҮВҮС

Кызылдын төп электри станциянын ажилдап кыларын бот-үнезин чигеткенинден станция 29,9 муң рубль камналга алган. Ол ышкаш электрэнергиянын өске талага садарыннын планын ажил күүсеткенин 17,3 муң рубльди камналгазын алган.

Электри станцияны бүдүрүлгө планын ай, квартал санында ажил күүседип, орулгалыг ажилдап турарына күш-ажылчы улуг кирилгени коммунист күш-ажылдык мурнакчылары, котёл салбырынын машинистер эштер В. Денисов, Н. Баранов, А. Горбунов, турбиналар машинистер эштер Е. Романов, С. Спрыгин, Н. Чернышев, слесарь И. Лепехин олар кылып турарлар.

Техниканын айым чок чорууну чурумун, күш-ажылдын сатылга-чурумун ууру чорук чыгыс-даа болган. Цехте ажилдап турар кижилеринин техника билинин денелени үргүлгүнүн кичээлдерин эртирип тургаш, беделди турар бис.

Химия лабораториянын ажилчыны шынары хамыктын мурунда котёлдарын, хоолой дамчыгаларын ишти арыг-шевер болгаш турбиналарын суг агар кезектеринин иштинге дус катталбай турары-биле тодаргайлаттылар.

Кижилер-биле ажилда база багыт эвес тургускан бис. Ам үеде шек коммунист эзу-биле чурттап, ажилда өөренип деп хол лозунг ажилдап турар. Цехтин ажилдакчыларынын мурунда турар хол сорулга болза, станциянын дериг-херекселдерин ажал крандарынын кулуктурун, күш-ажылдын бүдүрүлгүсүн бектирер дээн демисс бооп турар.

Коммунист күш-ажылдын пеге деп бекит атты станция коллективниг бир дугаарында чедип алган бистин негизиниң улгериңиң эгерес, өске цехтер ол ат даш чарышка киргеш, кызылдамкай ажилдагынын түнөөдиг Кызылдын электри станцияны коммунист күш-ажылдын бүдүрүлгөсүн деп атты 1964 чылдың октябрь айда чедип ал-

ган. Коммунист күш-ажылдын бүдүрүлгөсү — электри станцияны чед чылдын онаалгазын хуусаа бетинде күүсеткен, 1966 чылдың үлүүнде ажилдап бергенине химия цехинин ажил-ишчилеринин күш-ажылчы улуг база барын демдегелери өөрүнчү.

Станциянын девисаарин чаагайымдар талазы-биле бистин цехтин ажилдакчылары база улуг ажилда чуртукан. Ам станциянын долганам таран нугаан ниятар, фонтанын салчыгаштар, чечектер бар аларган, асфальтлаан оруктар база бар. Ам бистин коллективте күш-ажыл камгалалынын, арыг-шеверин көрүлгезин чорудуп турар бис. Ол ышкаш бүдүрүлгөсү техниканы эстетиканын күрүлгезин база чорудуп турар бис.

Бистин химия лабораторияста колдуунда ажилдап ажилдап турар. Оларын иштинден лаборант И. Лобанова ажилчы аныктарын келгеш, өске цехтерде 8-ки классы эки дооскан, политехниктиг техникумга өөренип кирер деп белгеткен турар. Л. Москина, Н. Рабоба болгаш оон-даа өскелер эки ажилдап, өөренип турарлар.

А. ПАВЛЮК, коммунист күш-ажылдык бригаданын бригадир.

Бистин ажилывыс база дузалаан

Кызылдын төп электри станциянын коллективинде партия-куртун контролонга дузалап болуктун келгизүүнү бүдүрүлгенин мурунда салдыган сорулгаларын чедипкенин күжүлгөндүгү ажилчыларын, албан-хаакчыларын болгаш инженер-техниктиг ажилдакчыларын күжүн мобилизастаарына, бүдүрүлгенин ажилдагынын турар иштин курлавырларын илередиринче, бүдүрүлгенин ол-бо цехтеринде четпестерин илередип, план күүсеткенин таарымчалыг байдалдарын тургузарына биче эвес дузалыг чүдүлгөндүгү

кылып турарлар. Дузалап болуктун составында бүдүрүлгенин май-бир айтырын болуктун хуралына калды-даа үеде чугаалажып, хөмчө алырынга идепкейлиг кижилер болуп активилер ажилдап турар. Болуктун хуралына станциянын ол-бо салбырларынын начальниктеринин, улуг мастерлерин оларын дургузуп турар бүдүрүлгө участоктарында ажилдык байдалынын дугайында информацийын база

дыннап турар. Чоокта станциянын кышка белеткенин, бажың-балгатын, бус котёлдарын септелген калчаар чоруп турарын болуктун келгизүүнү эштер И. Баранов, А. Брасилова, В. Арамов, М. Комалынов, В. Сентюков оларын хынал көрөниң түнөөдиг болуктун хуралына чугаалажып, станциянын директорун, туугуч участоктун начальнигин информацияларын дыннаан бис.

Бо эштер котёлдарын капитал сеп-

генераторларын эки шынарлыг септелгенин бисти шөптөп турар «Брасноярск энергомонтаж» эш Д. Пыдык уурутка участоктун эки ажилдап турарын база айтыр херек.

Кызылдын электри станциянын коллективинде партия-куртун контролонга дузалап болуктун келгизүүнү ажил-агынын бүтү участоктарына боттарынын салдарын чедирип, боттук дузаны көргүзүп турарлар. Станциянын коллективни чед чылдын онаалгазын хуусаа бетинде күүсеткен, ам 1966 чылдың үлүүнде ажилдап турар.

И. ФЕТИСОВ, партия-куртун контролонга дузалап болуктун даргазы.

МУРНАКЧЫЛАРГА ДЕҢЕЖИР

Хол күжү-биле бүдүр берге ажилда автоматика-биле солтуруу, амгы үеде чак техникасын ажилдап, күш-ажылдын бүдүрүлгүсүн бектирер — бүдүрүлгенин планын күжүлгөндүгү эң чугула сорулга болур. Ол сорулганы күжүлгөндүгү Кызылдын электри станциянында контрол-хемчекчи приборларын болгаш автоматика лабораториянын коллективинге дааскан. Ол сорулганын коллектив чедипкенин күжүлгөндүгү турар.

Күш-ажылдын байдалын чигедир, дериг-херекселдерин иделгелер ажилдагынын хандарып турар приборларын, бүдүрүлгө чорудулгаларын таарымчалыг турар автоматтыг башкарыкчыларын станциянын цехтеринге чед чыл дургузунда элзэн хөйүгү тур-

гускан. Дериг-херекселдерде турар сугуну денеленин көрүп турар кижилер ам станцияда чок аларган. Оларын орунда ам электронуг башкарыкчы ажилдап турар. Курлавыр дериг-херекселдерин автоматтыг хөдөлдеринин талазы-биле улуг ажилда база кылган. Котёл болгаш турбина цехтеринде технология талазы-биле сигнализацияны база кылган. Ол арга дериг-херекселдин калдыг-бир кезээнин орта ажилдап чуруму үрели бээр болза, чырыкты-биле болгаш үн-биле медээни бериптер, ыччангаш оперативтиг ажилдакчылар ол үрелиниң доран-на элптерлер.

Оперативтиг башкарыкчылар экижидер сорулга-биле станциянын цехтеринде чед чыл дургузунда элзэн хөйүгү тур-

уңгун иштиги харылаа аппаратура-тын тургусулаан. Станцияда кижини күш-ажылдын чигелдиг турар амгы үеде болбазыраңгай приборларын тургусканыннан мында ажилдап турар ажилчылар боттарынын нияти билан болгаш тускай мергежилни кызылдамкай-биле беделди турарлар. Контрол-хемчекчи приборларын лабораториянын бүтү ажилдакчылары өөрелдигенин кызылдамкай-биле хаара туттуган. Слесарь-приборжуктар эштер Попов, Фетисов, Лепехин ажилчы аныктарын келгеш, өске цехтерде 8-ки классы эки дооскан, политехниктиг техникумга өөренип кирер деп белгеткен турар. Л. Москина, Н. Рабоба болгаш оон-даа өскелер эки ажилдап, өөренип турарлар.

Чед чылдын планын хуусаа бетинде күүсүлгөн дээр чарышка киреш, бистин коллективиниң бодунга алган белгеткен хуузын төлөпкү күсүлгөндүгү турар. Бо чылдын алды айланын дургузунда бистин коллективиниң станциянын дузалап салбырларынын аразында чарышка бирги черни дөрт каттап алган.

Ам үеде бистин лабораториянын ажилдакчылары станциянын дериг-херекселдеринин приборларын болгаш башкарыкчыларын кышкы үеде иделгелер ажилдап кылдыр, капитал септелге кылып турарлар. Оларын иштинден автоматтыг башкарылганын септелгенин кылып турар эш Плотников, параметрлг приборлар септел турар эш Соколов олар дык кызылдамкай ажилдап турарлар.

Мурнакчыларга денешпешкан, бистин коллектив бодунга алган социалист күжүлгөндүгү чедипкенин күжүлгөндүгү турар.

С. ЧЕРНЫХ, лаборатория начальниги.

Коллектив-биле деңге

Коммунист күш-ажылдык коллектив — Кызылдын электри станциясы чед чылдын планын бо чылдын июль 13-те күүседипкенин дугайында допчу медээ «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарга шаг-ла үнгүзгөн болгай. Амгы үеде станциянын коллективни 1966 чылдың үлүүнде ажилдап турар.

Станциянын коллективни чед чылдын сөөгү чылы—1965 чылдың бирги чартынын калдыг түнөөдиг доосканы? Ол дугайы станциянын техника-экономика кыргузулганын көрө бээр-ле тодарай бол. Эрткен чартык чылда электрэнергиясын ажилдап кыларыннын планын 106,7, а нияти продукция бүдүрүни 101,9 хуу күүсеткен. Бодунун херектелгени электрэнергиянын, оттулар чүдүлү чарыгдарынын талазы-биле база багыт эвес көргүзүлгөндүгү болган. Күш-ажылдын бүдүрүлгүсүн бектиреринин планын 103,6 хуу күүсүлгөн, электрэнергиянын бот-үнезин чигедирине база чүгүр түнөөдиг болган. Бүдүрүлгөлөргө саткан бир киловатт-шак энергиянын бот-үнезин планга ууру 5,5 хуу чигизген, азы 0,17 көпөк болган.

Эрткен чартык чылда бүтүл-е жүрүшкенин херектелгенин электрэнергия-биле үзүктөл чокка хандарынын угулдурун, ол сорулганы станциянын коллективни эки күүсеткен. Илдың-даа болза, ам үеде котёлдарын болгаш турбогенераторларын капитал септелгенин кылып турары биле электрэнергия арай чедиппей турар. Августун баштайгы он хонунда электри күжүн хергелээр негедир бурун хандыктар.

Инженер-экономика кыргузулганын хуусаа бетинде ажил күүсүлгөн, профсоюз, комсомол организациялары улуг күженишкенин кылганар. Нартия организациязынын секретары эш. Григорьев станцияда ажилдагынын тур курлавырларын тып, ажилда чедер, четпестерин илередиринче коммунистерниң күжүн мобилизастап

Контроль-хемчекчи лабораториянын слесарь-приборжуктар эштер П. Попов биле Г. Соколов кылып турар ажилы кышкы чымыштыг ажил. Олар нарын приборларын септел, таарымчалыг турарлар. ЧУРУКТА: Слесарьлар эштер Попов, Соколов бир приборжук качаар ажилдап турарын кылды турарлар.

Бирги черни дөрт каттап...

Турбина салбыры электри станциянын кол салбырларынын бирээзи. Кызылдын электрэнергиянын ажилдап турар бүдүрүлгөлөргө болгаш райондарын колхоздарын база совхоздарын энергия-биле хандарыла-газын бистин канчаар ажилдап турарынын хамдаржык. Чед чылдың сөөгү чылынын онаалгазын хуусаа бетинде күжүлгөндүгү дээр социалист чарышка киреш, станциянын турбина салбыры бодунда бекиткен хуузын алгаш, оозун 6,5 чыл дургузунда төлөткөн-биле күүсеткен.

Бистин салбырын ажил-ишчилери станциянын кол цехтеринин аразында калбаар социалист чарышка бирги черни алды дургузунда дөрт каттап элзэн. Турбина салбырын ажилчыларын алдан хуузу коммунист күш-ажылдын иштинге деп бекит атты аларган. Мурнакчыларын аразында Н. Коцеев, Ф. Катюгина, Н. Крайоручко, В. Цой болгаш оон-даа өскелер күш-ажылды коммунист эзу-биле көр талазы-биле эки үлгериңиң ескелер көргүзүп турарлар.

Бистин ажилчыларынын станция коллективинин хөй-ништин алындырдыгы идепкейлиг кылып турарлар. Бо чылдын бистин салбырын ажилчылары школа-интернаттын дөрткү класын шөфтөп, өөреникчилерин өөрелдигенин дузалажып, оларын электри станцияныкы калал эксел, эскер-силалдып турган бис. Чарыштын түнөөдиг ай санында үндүрүп, оларда ажилдап турган бис. Ол чорук өөреникчилерин эки өөреничеге, ыччангаш салбырын ажилчыларын боттарынын нияти болгаш техниканы билишин денелени алдында дузалаан. Бисте тускай мергежил бектирер талазы-биле болгаш үзүктөл чокка ажилдап турар.

Ам үеде бистин салбырын ажилчыларын, инженер-техниктиг ажилдакчыларын бо чылда алган хуузын чедипкенин чедипкенин, 1965—1966 чылдарын кышкыга белгелгел ажилдагынын хамышкыны чорудуп турарлар. Алган хуузын чедипкенин база хуусаа бетинде күжүлгөндүгү турар.

А. КАПУСТИН, улуг мастер.

Станциянын турбина цехинин үзүктөлгөн чокка ажилдагынын чугула чүдү болза, ону техника талазы-биле эки хайтаар ажалар болур. Ол чугула ажилда электри слесарь В. Васильенко беш чыл болган. ЧУРУКТА: В. А. Васильенко электрэнергеторун агар септелгенин кылып тур.

Фотографы В. Рачковский.

АЛЖИРНИН БОЛГАШ СССР-НИН АРАЗЫНГА
НАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА КАЛБАРАР

Алжирдин Улус Демократтыг Республикасынын Совет Эмгектинде элчи Мохаммед Бейяха август 3-те Москвадан чоруттарынын мурунда СЭТА-нын корреспонденттеринин хулээп алган. Олардын биле беседазымга оон медгелзэни болза.

Хамаарышпас чорукту Алжир чедип алган үеден бээр Алжирдин болгаш Совет Эмгектинде аразында харылзаалар соксаал чок хөгжүп келген. Ол харылзааларнын хөгжүлдэни социализмни тургузуп турар бүгү чурттарыны-биле дөмей. Бистин улус болгаш оон чааза алжир-совет кады ажылдажылга өөрүп турар. Ийн чурттарыны эрге-ажыктарына таарыштыр бистин кады ажылдажылгасы улам улуу-биле хөгжүүр дээрзинге идеялар олар илгерилер турар. Алжир Республиканын болгаш СССР-нин аразында турар харылзааларны быжыралар болгаш улам камбартып хөгжүлдөр деп чүктүпүс совет ууртукчулар илгерилер турар дээрин чугаалаар ужурулут ийн-деп, М. Бейяха чугаалаан.

Ол харылзааларны хөгжүлдө, колониализмге болгаш империализмге уадр демкидиз күштөлөрдө, бүгү делегейге тайбыдым быжыраларда бүгү-те таарымчалык байдалдар бар дээрзинге алжир улус болгаш оон чааза бодунун таламында бүтүрелдиг.

Экономикалык, техникалык болгаш култуураык талазынга бистин кады ажылдажылгасы кончут тодаргай. Оон улам ийн хөгжүүрүнүн перспективалары бар, чүте дээрге, дыка эки дуржулгалык бис.

Совет Эмгектинде болгаш Алжирдин улустарынын аразында кады ажылдажылганын үр-түннелдигин хун-бүрүнүн практикалы бадтыктап турар деп, М. Бейяха түннелдиге онзалал демгелзэни.

(СЭТА).

Араатанзыг халдаашкыннар
үргүлчүлөвишаан

ХАНОЙ. Америк самолёттар Вьетнамдин Демократтыг Республикасынын агаар делегацияга база дагын шуртуп кирген болгаш чамдык монуларда чурттакчылык черлерин бомбалап, боолал турган деп, Вьетнам информация агенттигинде дамчыткан.

Винь хоорайда чурттагга кварталдарын болгаш үстүрүп бугурулгелерин база араатанзыг өзү-биле бомбалап турган. Чурттакчыларнын аразында өлүм-чидим болган.

Вьетнамга хайгарал болгаш контр-роль талазы-биле делегей комиссия-не чоруткан чагазынга Вьетнам-када (АВДР-да) депшигелсиз социал-чарыкталарга хамаарыштыр тайбал-барын Тес-Кен районода Берг-Дар суурун чурттакчы О. Намчид-оол болгаш «Найирал» совхозтун

ВДР-же халдаашкыннар, Муруну Вьетнамда дайымын соксадыр, муруну-вьетнам черден америк шериглерин үндүрерин, ынчангаш Вьетнам талазы-биле 1954 чылдак Женев дугуржулгаларын шыгым сагым-ын АКШ-тың чаазадан негези.

ХАНОЙ. Вьетнам информация

агенттигинин дамчытканым өзүгар

алырга, америк учур чүл ВДР-нин

пос-тавы төптөрүнүн бирээни болур

Нам-Диньин бомбалап, боолал тур-

ганымнн түннелдиге дыка хөй бугу-

рулгелер болгаш чурттагга квартал-

дары урелген, хөй-хөй чурттакчылар

өлгөн болгаш балыглаттырган.

(СЭТА).

Вьетнамда дайынга
удур

Вьетнамда америка агрессияны соксадыр негези делегациян хөй-ни-тазынч үнү намдалаан турар.

«Вьетнамга тайбын дээр» Италия-нын Латина мөжүзүнга болгаш по-ходка муң чыгам ажылчылар, та-раачылар, студенттер болгаш ин-телигенциянын толээлекчилери ки-ришкен. Чыскаалчыларнын аразында парламенттиң кеңигүнери, чөөн үзүлдиг партияларнын болгаш проф-ессияларнын толээлекчилери база турган. Походтун киржикчилери АКШ-тын агрессия политиказын, ол ишкы Вьетнамда болушкунулар-га хамаарыштыр итали казактык ту-руш-бодалын буруу шалкан.

Коммунистерин парламент бөлү-түп даргазы, Бельгиянын Компартия-зынн Политбюроунун кеңигүүр Марк Дрюма Вьетнамда америка дер-жинин кем-бурулут агрессиянын соксадыр негез, белги парламен-теге санал берген.

Нью-Джерси штаттын Форт-Мо-нутта шериг баазанын чанынга АКШ-та эчтегелг уурданышыкы чыскаалы берген. «Джонсон тайбын дугуйн чугаалап тура-ла, дайынын чорутуп турар-дыр» деп лозунг-биле чыскаалды киржикчилери баа-за чанынга ийн шак дугурунда чы-садыр.

(СЭТА).

Потсдамга байырлыг хурал

Потсдам дугуржулгаларына чэр-би чылдар мурунда ат салган. Анти-гитлеризм жакындаан үш улут күрү-нелери ол төгүлүт хун, тодаргаларга август ийнде Германияга демократтык үндөзүнге дайын соондагы таарыш-тыр тургузулга болгаш Европага

айыл чок чорукту хандарынага ха-маарыштыр дугуруштун шитини-ни хулээп алган.

Ол төгүлүт хуну демгелзэри-биле

Потсдамга болган байырлыг хурал-

га ГДР-нин ууртук ажылдакчылары,

республиканын хөй-нигизинин толээ-

лекчилери, дипломаттыг корпустун

кеңигүнери чыгган.

Герман Демократтыг Республика-нын даштыкы теректер министри Вил-шер ол хуралга делегация чүве ку-галаан.

РАСКЫНН ПАРЛАМ
КОНФЕРЕНЦИЯ

Вьетнамдын Демократтыг Респуб-ликасынын девиэсэрин америк ужа-р-чүлүл болбозал турар чорун сок-садыр дугуйнда Югославиянын пре-зиденти Титонун болгаш ийнди премьер-министр Шастринын кийги-рыны чаа болган парламент конфе-ренцияга АКШ-тын күрүе секретари Дэн Ракс хулээп албаан.

«Совет Вьетнамын шериглеринин муруну талаже ханылал кирип тура-рынын ужурунда америк шериглер Муруну Вьетнамда турар чүве, ын-чангаш америка шериглеринин соруга-зы чүл дээрге ол ханылал киришкенин ара доктадыр болгаш аныз аш-тырышынын таварыштары болуп турар» деп хоозун чүвезин Ракс база дагын чүтүрүп турган.

(СЭТА).

МИЛЛИОННАРЫН СПАРТАКИАДАЗЫ

Август 7-де В. И. Ленин атты Төп стадионга СССР-нин профэилелдеринин VIII спартакиадазынын финалдыг маргыл-лааларынын байралдыг ажымышкыны болур. Парламентин чаа чүүлдер агентиселинин (ПЧА) корреспондентизи Леонид Горюнов Спартакиададын Кол судьязы Леонид Свиридов-биле ужурашкан, оон алаанда элэни каш айтырылгарга харымал бээрин оон дээр.

— Профэилел спортчуларынын бу-гу-эмиле маргылдааларынын төгү-зүмү дугуйн чугаалап көрүсөм.

— Түннел маргылдааларына 3850

куш-културжулар киришкен, профэ-

илелдеринин 1-ги спартакиадазы

1932 чылда болган. Лихачев аттыг а-

втозаводтун болгаш Ленинградтын

«Кызыл Херст» база машина-туду-

рун заводтарынын коллективтери аныз

тилекчилер болган. Шак ылым мар-

гылдаанын дайын үезинге чедир — 1935

чылда эрттерин аргалык болган. Спар-

такиада үезинде спортчулар 4 делегей

рекордтары тургусканнар.

1946 чылдан эгелзэни, профэилел-

дер Спартакиадазы чачыл болу бер-

ген.

— Амгы, VIII Спартакиада мурун-

куларында канчаар малгалып тура-

рыл?

— Чугаажок. Чүтүн-да мурун-

да — рекордтары-биле массалык бол-

ул турарында. Баш бурунгаары

үнүшкүнери 127.348.844 кижи ки-

ришкен. Маргылдаалар куш-култура-

ны 63.997 коллективтеринге болуп

эртекен. Мурун-да оон чыл мурунда

болган спартакиадага куш-култура-

ны 28.855 коллективтерин каттыш-

тырган 3.014.146 чинк атлеттер кириш-

кени сагындырып каады.

Амгы Спартакиадада көдээ спорт-

чулар бир-ле дугайында кирип ту-

рарлар. Россиянын маргылдааларына

га буудун чартык миллион ажыг кол-

хозчулар болгаш совхозтарынын ажыл-

дакчылары, Белорусияга — чус муң

ажыг кижи киришкен. «Урожай»,

«Колоспик», «Варпа» деп, көдээ

спорт ниятелелеринин спортчулары

боттарынын республикаларынын

чыным командаларынын составына

кирип турарын көрө бис.

База бир чак чүл бо. Спартакиа-

дазын тинчелеткери август 14-те

тодаргалаттына берсе-да, ол орай

фүске чедир үргүлчүлүк. Заводтарга,

фабрикаларга, совхозтарга массалык

маргылдаалар болур, аныз бүрү

барышкы жижилер база катал аныз

киришкен. Ол дээрге — миллионны-

н Спартакиадазы деп бо адып ту-

рарымын маргылдааларда эч чүтүл

чүл-дур.

— Ам, канча бурунгаар мар-

гылдаалар эрте бергенде, оларын

түннелдерин канчаар санап турар си-

лер?

— Спартакиада бодунун бүтү-ле

үр-чүдөндө кончут организмизин

эртен болгаш ажыгы чонгарын ба-

за өөреникчи аныктарын куш-култу-

нын аразында киришкен, ооларга де-легей рекордтун тургускан. Россия-нын толээлекчи оон сес аргылы Л. Ефремов 205 сантиметри ийн катал ажыр халаан. Эске-даа улут чедик-кинери чугаалап болур-дур.

— Спартакиададын түннел кээр-

нын программасы кандай болуру?

— Чоор ам көрөгө, түннел мар-

гылдаалар ам эгелзэни. Чааг-терге-

леринин хөй хонук маргылдааы

доостур чоокшулаан, ында РСФСР-

нин областтарынын болгаш тергилде-

рин чинды командаларын киришкен

турар, баскетболдустерин, теннисчи-

лерин, хол бөмбүкчүлүгүн маргыл-

даалары чоруп турар, эске-даа

маргылдааларга чемпионнар тодары-

тыгган.

Ынчалза-даа ол дээрге төнчүлү

эвес-тур. Спартакиададын түннел кез-

ининин тутун байырлааны-биле ко-

дүрери август 7-де В. И. Ленин атты

Төп стадионга болур. Ол хун болза

канчал болгаш байырлап дээрин көр-

елди чок чугаалап болур. Оон про-

граммасында — массалык гимнасти-

ка көргүзүлгө, республикаларын

чыным командаларын марш-пара-

ды, чинк атлеттерин чыскаал, алак-

тык соола, ийншылдык эч күш-тү

турган «Торпелло» болгаш «Спартак»

командаларын бут-бөмбүкчүлүгүн

ужуражылган.

Спорттун 28 чүл хевиринин тала-

зы-биле маргылдаалар чараш хевир-

инд болгаш демкидиз чидиктин та-

лазы-биле онзагайланкан. Штангисте-

ринин турпунин киржикчилеринин

аразында олимпий чемпионнары Алек-

сей Вахонин, Рудольф Пюкельер

терин, чинк атлеттерин аразында —

Валерий Брумель, Тамара болгаш

Ирина Пресс оларын, Игорь Тер-

ованесян, Петр Болотникову ке-

лерин болуп, Спорттук эске-даа хевир-

леринин талазы-биле алдар-суратлыг

спортчулар киришкен.

Эмгелдешкен республикалар

спортчулары Москва, москвалар

аалчы өзүнүн бедик хундүктел-биле

уткун-хулээп алырлар. Метрога халас

чорутурун дугуйында шитпирин

Москветини күсүмү хулээп алган.

Спартакиада дугуйнда фильм ки-

лыры-биле документалдык фильми-

ринин Төп студияны бедик. «Куш-

култура болгаш спорт» журналы

ка редактору аш Петр Соболев

ууртук парламентке төнү ажылдап эг-

дээр. Маргылдааларын чоруп тура-

рын үш чак ажыг совет болгаш даш-

тык журналистер бижирилер.

Олимпий оюннарынын бүтү-ле хевир-

лерин кирип турар, профэилелде-

ринин VIII спартакиадазын Москвага

олимпий оюннарына белеткеде эң

дээр совет спортчуларынын бири

болгаш эч чүтүл белектелди деп адып

болур-дур.

(ПЧА).

ГФР-ни атомнуг чеп-

сик-биле чепселээр дээр

чорукка болгаш Төп Евро-

падага дайынның айым-

лык күштөлдүрүп турар

бойн казактык полити-

казынга улам-на шит-

тирлиг уурданышыча

баршын Германиянык

депшигелсиз хөй-нигиз

ини чоңу кыйгырып ту-

рар.

ЧУРУКА: «Улустун

чезээ» деп, Ханауа бо-

ган агитация кампания-

ны мичалдыр адаан.

«Агаардан халдаашки-

га уадр камгалал кол

чүве ол эвес-тур». «Ди-

ринг артар бис деп бу-

зүрөп турар силер бе?»

деп, плакаттарда бижил

каан.

АДН—СЭТА-нын фо-

тоз.

АФРИКАНЫН КЕЛИР ҮЕЗИ

Африканын чурттары: Каттышкан Араб Республикада (КАР-да) болгаш Алжир Улус Демократтыг Республикада (АВДР-да) депшигелсиз социал-чарыкталарга хамаарыштыр тайбал-барын Тес-Кен районода Берг-Дар суурун чурттакчы О. Намчид-оол болгаш «Найирал» совхозтун

ажылчыны С. Ховалыг олар «Шын» содуу редакциясындан дилгирер. СЭКП-Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун Политбютиг чырымышкы бажынык консултанты О. А. Дугержаанын тайылбырын оон алаанда параладымыс.

Африканын, Азиянын болгаш Латин Американын тус-тус чурттарынын аныз азы келир үеде хөгжүлдэниин кол-чок айтырылгарын шын өөренип көрө турааза, делегациянын коммунист болгаш ажилчин партияларынын толээлекчилерин 1957 чылдан ноябрда Москвага, 1960 чылдын июньда Бухарестке, 1960 чылдын ноябрда Москвага болгашаан төвүлдө хуралдарынын коллективтерин ажилдап кылган политика, теоретиктиг, практиктиг түннелдерин, СЭКП-нин Программасында тодаргай айттыганын чүдери ууртулга болулары эргежок чүтүлгө, Бистин партиявынн Программасында мичалдыр бижээни.

«Социалист революцияны, империализмге уадр национал-хосталалдыг революциялар, улустарын демократтыг революциялар, тарачыларнын калбак шимчээшкенин, тарачыларнын болгаш эске-даа эззөргө дээрин дараалаан өзү-чүрүмнүн дүжүрери дараалаан өзү-чүрүмнүн демкиси, национал дараалау улут ниги-демократтыг шимчээшкенин — бо бүгү капитализм далазында божанадып, оон чикчин ууш турар делегация чалгыс ай револючор чоруудагы болуп каттыктып турар» (СЭКП-нин XXII съездинин материалдары, 347—348 арыларда).

Империализмге болгаш колониализмге уадр улустарын күчүлдү национал-хосталалдыг революциялар сөөлгү оон чылдарын дугурунда төгүлүт тинчелеткери чедип алган. Колония болгаш чартык колония чораян чурттарынын орунга хамаарышпас буру эргегит анык күрүлгө тургустунган. Колонизаторлардан улустарын хосталышынын үргүлчүлүгү турар болгаш колониализмни бужуу системизинин бүрүн чүтүкталарын ийн хун ам ырак эвес. Моңд тодаргай барымдалаан Африка дилин чурттарынын амыралдында көрүп болур.

Африка болза, девиэсэр талазы-биле делегация ийни черде турар. Оон ийни шөтү 30,3 миллион дербес кижи, чурттакчылары — 300 миллион кижи. 1950 чылга чедир Африкага чүдүл чүл чурттар: Египет, Эфиопия, Либерея хамаарышпас чо-

мунунда эң бай национал буржуазиянын толээлекчилери, хөгжүлдэни капитализмни орун хулээптер. Ынчангаш, национал хосталалды чедип алган анык күрүе буруну нигиздеп хөгжүлдэниин калдык орун шиллел алган — уурт бурунун ийни херээ болуп, чоң амыралдык калдык хевирин күрөй-дир, оон ол шиллел алыр эргегит. Бо айтырыгын канчаар шитпирелтерин калдык-даа чуртун ийни күрүлгө дилгирер дилгирер байдалында, оларын төрүлдээринин тодаргай хөгжүлдэниин кол хамаарыш.

Национал хамаарышпас чорукту КАР чедип алган соода, үстүндө үндөни айтырып оон мурунга база-ла чалгаш чок тургустун